

PODOABE DE AUR DESCOPERITE LA BALACI

(r. Roșiorii de Vede)

Obiectele de podoabă de aur ce vor forma subiectul notei de față au fost descoperite întâmplător pe teritoriul comunei Balaci (r. Roșiorii de Vede), cu ocazia săpării pământului la marginea tellului „Măgura”, situat la încrucișarea a două drumuri, în apropierea piriului Burdea*.

În ceea ce privește condițiile descoperirii, menționăm că nu avem certitudinea că aceste obiecte au format inventarul unui mormint. Cercetarea la fața locului a dus la constatarea că pământul a fost complet înlăturat pe porțiunea unde se descoperiseră obiectele, așa că nu s-a mai putut observa urma unei gropi de mormint. Pe de altă parte, după informațiile unora dintre locuitorii care au fost de față în momentul descoperirii obiectelor, aici ar fi apărut și oase umane, dar nu s-a păstrat nici un fragment din ele. Obiectele nu au fost însoțite de material ceramic. Fragmentele ceramice găsite în preajmă aparțin culturii neolitice Gumelnița și provin din tellul „Măgura”.

Descoperirea de la Balaci conține trei obiecte de podoabă. Prima piesă este o brățară masivă de aur, de formă ovală, cu secțiunea rotundă (fig. 1/2 și 2/2). Capetele sînt ușor îngroșate și apropiate. Suprafața brățării nu este netedă, ci lasă impresia că meșterul care a lucrat-o, ca să-i asigure rotunjimea, a așchiat pe alocuri suprafața, astfel că unele porțiuni din brățară prezintă urme de fațetări neglijente.

Cea de-a doua piesă este un pectoral (fig. 1/1 a și b și fig. 2/3) semi-circular, lucrat din tablă de aur, mai lat la mijloc și îngustat spre capete. Acestea au colțurile rotunjite și cîte două perforații circulare, prin care au fost trecute sirme sau verigi de lanț, ce constituiau sistemul de atașare al pectoralului la îmbrăcăminte.

Suprafața exterioară este ușor concavă cu încrețituri verticale, neregulate, formate probabil prin turtirea tablei de aur; ele nu repre-

* Obiectele ne-au fost cedate pentru studiu și publicare de către prof. D. Berciu, căruia îi aducem și pe această cale mulțumirile noastre.

zintă intenția de a decora obiectul respectiv. În timp ce suprafața exte-

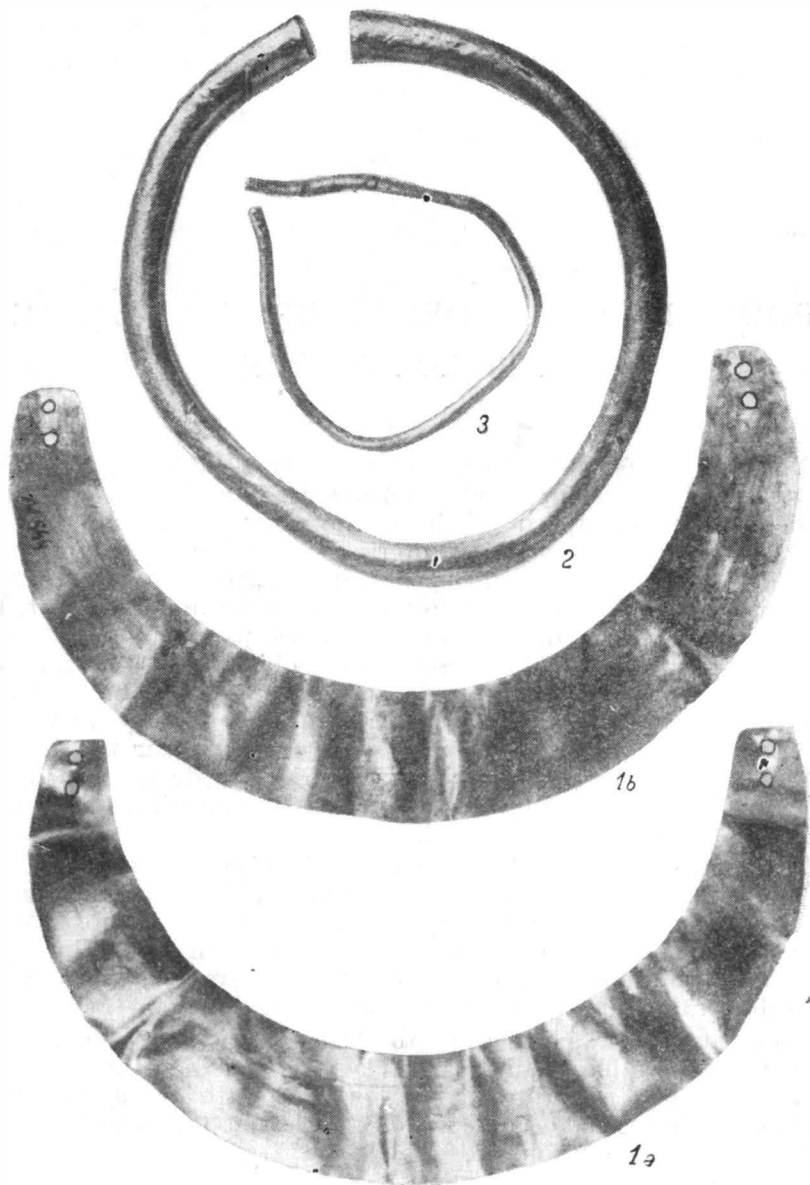

Fig. 1. — Obiectele de aur de la Balaci.

rioară este lustruită, partea interioară păstrează urmele unui material cu care a fost căptușit sau pe care a fost placat acest obiect de podoabă. La

exterior mai prezintă un grup de nervuri în relief abia vizibile, paralele — mergînd de-a lungul piesei și dispărînd spre capete.

Aceste nervuri nu par a reprezenta un decor intenționat, o imitație a tehnicii „en repoussée”, ci mai degrabă o încercare de a netezi cu un

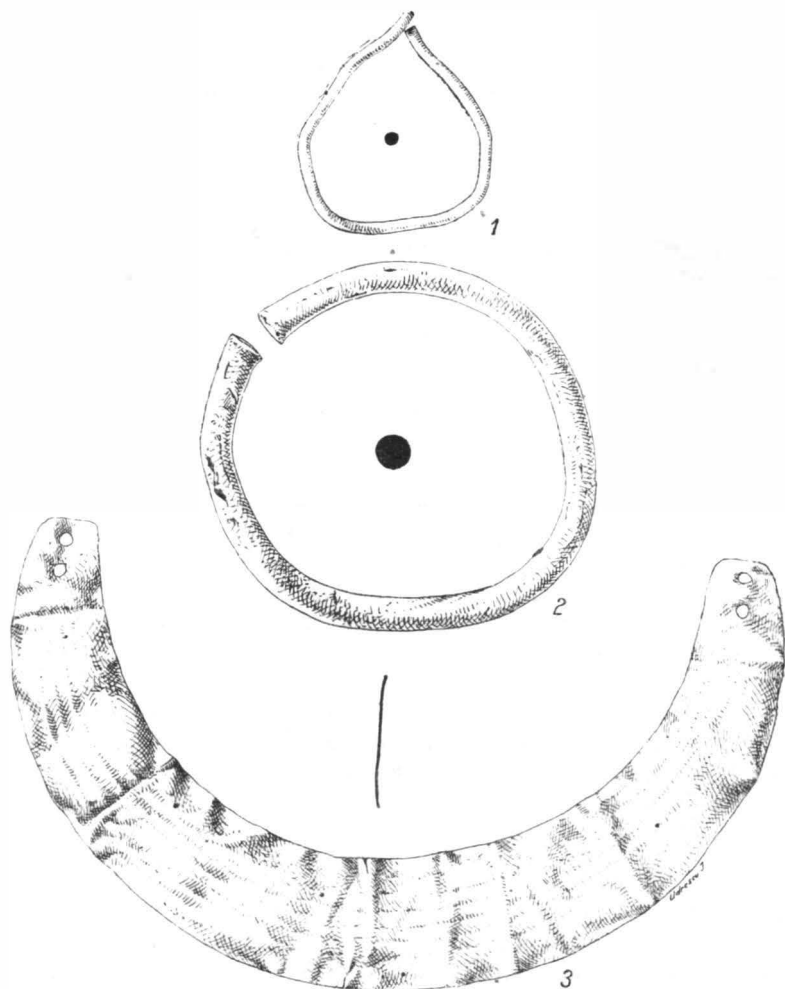

Fig. 2. — Obiectele de aur de la Balaci (desen).

obiect cu suprafața neregulată, piesa care se turtise în urma folosirii mai îndelungi.

Prin cele două găuri ale unuia din capetele pectoralului descris mai sus, a fost trecută o bucată de sîrmă, care reprezintă cea de-a treia piesă.

Sirma este rotundă în secțiune și păstrează acum o formă pentagonală cu colțurile rotunjite. Nu este exclus ca sirma respect-vă să fi făcut parte din sistemul de prindere a colierului la îmbrăcăminte sau de atârănare a lui pe piept (fig. 1/3 și 2/1).

Faptul că cele trei piese descrise mai sus au fost găsite într-un tell gumelnițean ar putea constitui un indiciu că este vorba probabil de o înmormântare ulterioară, în tellul de aici.

Deoarece obiectele de aur de la Balaci nu au fost însoțite de alte elemente cu care s-ar putea data, ca : fibule, catarama, material ceramic etc., corespunzătoare perioadei în care încercăm să le încadrăm și anume în sec. V e.n., înclinăm să atribuim tezaurul acestei epoci, pe baza analizei de ordin tipologic.

Examinând posibilitățile de atribuire tipologică a pieselor de la Balaci, pe baza complexelor contemporane cunoscute și suficient de bine datate, sîntem nevoiți să excludem piesa pectorală de la această analiză, deoarece nu-și găsește analogii în nici unul din complexe din sec. V e.n. descoperite pînă acum pe teritoriul țării noastre și în afară.

Pentru piesa pectorală ar rămîne deocamdată criteriul tehnicii; sistemul de prelucrare al obiectelor din foaie de aur placată este caracteristic epocii hunice și se răspîndește în această perioadă pe un spațiu larg. Problema originii acestei piese ar permite incursiuni într-o epocă mult îndepărtată și cercetarea evoluției ei ar putea forma obiectul unui studiu separat.

Menționăm totuși că în descoperirile de la Balaci această piesă a putut fi reutilizată, argument pe care în momentul de față nu-l putem documenta însă cu date sigure.

Singurul element care ne rămîne, și anume brățara de aur, își găsește analogii în unele morminte din sec. V atribuite populației hunice și datate în complexe sigure împreună cu fibule, catarama și uneori cu ceramică, toate obiecte specifice epocii.

Pentru a ne referi la cîteva din exemple cităm brățările analoge de la Beregszasz¹, unde apare o brățară asemănătoare, doar cu capetele mult mai îngroșate, Mezöberény², unde brățara este aproape identică cu cea de la Balaci, ca și la Moigrad³, Apahida⁴, Wolfsheim⁵ pe Rin, Kerci⁶, la care s-ar putea adăuga și altele.

Ca ipoteză de atribuire etnică a pieselor de la Balaci în grupa obiectelor care aparțin primei jumătăți a sec. V, descoperite pe teritoriul

¹ A. Alföldi, *Funde aus der Hunnenzeit und ihre ethnische Sonderung*, în *ArchHung*, IX, pl. 49/14.

² N. Fetich, *La trouvaille de tombe princière hunnique à Szeged Nagyszéksés*, în *ArchHung*, XXXII, pl. XXVIII/8.

³ *Ibidem*, pl. XLVI/2.

⁴ *Ibidem*, pl. XXII/4.

⁵ Joachim Werner, *Beiträge zur Archäologie des Attila Reiches*, pl. IV/6.

⁶ N. Fetich, *op. cit.*, pl. XX/6.

țării noastre, vom admite clasificarea propusă de Ligia Bîrzu¹ și vom atribui piesele de la Balaci unei populații hunice din prima jumătate a sec. V.

Ele nu pot fi atribuite populației germanice care a viețuit în epoca respectivă pe o parte a teritoriului nostru sau în spațiul învecinat, deoarece nu avem nici o indicație pînă acum care să ateste prezența acestui tip de brățară în complexele atribuite populațiilor germanice.

Brățări de acest fel nu sînt documentate nici la populațiile germanice care au viețuit, atît pe teritoriul nostru, cît și în afară, înainte de venirea hunilor, nici la populațiile sarmatice. Afirmatia noastră este întărită de suficienta documentare a complexelor aparținînd populației gotice, furnizată de rezultatele obținute prin săparea unui mare număr de morminte și necropole de la Sintana, Izvoare, Tîrșor, Oinac, Spanțov, Olteni etc.

Mai trebuie adăugat că dacă totuși apar izolat exemplare asemănătoare la grupul de populații germanice tîrzii din Europa Centrală, ele se ivesc într-o epocă contemporană în parte, și mai tîrzie, decît perioada așezării hunilor în Cîmpia Pannonică. Astfel prezența aici a acestor brățări se poate explica prin contactul probabil pe care aceste populații l-au avut cu hunii.

Prezența pe teritoriul țării noastre a unei serii de descoperiri izolate atribuite hunilor și care apar, în general, de-a lungul Dunării, poate fi legată de anumite împrejurări. Se știe că hunii nu s-au stabilit efectiv pe teritoriul țării noastre, ci au fost doar în trecere spre Cîmpia Pannonică, unde au pus bazele unei formațiuni politice puternice care a durat cîteva decenii. În felul acesta se explică prezența lor aici numai prin obiecte sau morminte izolate și nicăieri nu apar așezări sau necropole care să indice o viețuire mai îndelungată.

Una din filierele de pătrundere a antichităților hunice — în special cele de pe Dunăre și din preajma fluviului — este aceea a mercenarilor huni din armata romană.

În legătură cu prezența acestor mercenari huni, sau a existenței unor puncte de control pe Dunăre exercitate de huni pentru interese proprii², remarcăm că descoperirile de caracter hunic de pe Dunăre sînt localizate în preajma așezărilor și cetăților romane existente în sec. V e.n.

Plasînd punctul Balaci pe harta antichităților hunice din țara noastră, vedem că descoperirea de aici apare ca cel mai nordic punct, în raport cu celelalte din Cîmpia Munteană, situat la încrucișarea Brazdei lui Novac cu limesul Transalutanus.

¹ În legătură cu clasificarea descoperirilor din epoca hunică de pe teritoriul țării noastre, cf. Ligia Bîrzu, *Contribuția arheologiei la cunoașterea perioadei hunice la Dunărea de Jos*, în *AUB*, Secția științe social-istorice, X, 20, 1961 : 1, antichități hunice de caracter nomad; 2, antichități din epoca hunică, dar a căror proveniență etnică este greu de stabilit; 3, antichități de epocă hunică aparținînd unei populații germanice; și 4, antichități ce se pot lega de existența populației băștinașe.

² Informație transmisă de Zosimos — V, 21, 9 — asupra gotului Gainas, prins în anul 400 de căpetenia hunică Uldis, care asigura supravegherea în nordul Dunării, ar putea atesta eventual prezența unor asemenea puncte de control în apropierea Dunării.

Descoperirea obiectelor de aur de la Balaci îmbogățește cu noi date grupul antichităților din sec. V e.n. pe teritoriul țării noastre.

Nota de față este însă departe de a epuiza problemele pe care le ridică descoperirea de la Balaci. Rămân încă de discutat o serie de probleme ridicate de prezența pectoralului, și alte probleme de ordin general — care nu pot fi încă rezolvate din cauza insuficienței documentării privind sec. V e.n.

SUZANA DOLINESCU-FERCHE

ЗОЛОТЫЕ УКРАШЕНИЯ, НАЙДЕННЫЕ В БАЛАЧИ

РЕЗЮМЕ

Случайная находка в Балачи (р-н Рошиорь де Веде) состоит из трех золотых предметов: браслета, нагрудного украшения и куска золотой проволоки.

Эти предметы приписываются гуннскому населению V в. н. э. на основании аналогий с браслетами, найденными в погребениях, соответствующих этой эпохе и вскрытых в других местах.

ОБЪЯСНЕНИЕ РИСУНКОВ

Рис. 1. — Золотые предметы из Балачи.

Рис. 2. — Золотые предметы из Балачи (рисунок).

OBJETS DE PARURE EN OR DÉCOUVERTS À BALACI

RÉSUMÉ

On a découvert, par hasard, à Balaci (distr. de Roșiorii de Vede) trois objets de parure en or : un bracelet, un pectoral et un fragment de fil d'or.

Le bracelet, que l'on peut rapprocher de pièces similaires trouvées en d'autres régions, dans des tombes de Huns du Ve siècle de n.è., permet d'attribuer les objets en question à cette même population.

LÉGENDE DES FIGURES

Fig. 1. — Les objets en or de Balaci.

Fig. 2. — Les objets en or de Balaci (dessin).